

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ

Калашникова Л. В.

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький)*

L.V.Kalashnykova@cuspu.edu.ua

Суттєвими ознаками сьогодення України як незалежної держави є її інтеграція в світовий економічний і культурний простір та реформування системи освіти за рахунок впровадження трансформаційних змін, спрямованих на синхронізацію української освітньої системи з європейською.

В Стратегіях розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки закріплено курс на активізацію співпраці України та Європейського Союзу в сфері вищої освіти. Однією із ефективних тенденцій євроінтеграції системи вищої освіти України виступає впровадження компетентнісного підходу, який передбачає створення сприятливих умов для переорієнтації фахової підготовки на особистісний та соціально-орієнтований результат освітньої діяльності майбутніх фахівців, який розглядається з позицій потреб суспільства, забезпечення спроможності особистості успішно навчатися, самостійно діяти, вирішувати життєві та професійні ситуації.

Метою статті є висвітлення особливостей впровадження моделі становлення професійної компетентності під час навчання майбутніх психологів у вищих навчальних закладах.

Для досягнення означеної мети було здійснено теоретичний аналіз наукових доробок з означеної тематики, який відбувався на основі інтеграції ідей учених про сутність компетентнісного підходу та особливості його втілення в освітній процес вищого навчального закладу.

Методологічну основу дослідження склали наукові розвідки українських науковців, які були спрямовані на дослідження інтеграції компетентнісного (І. Драч, О. Ірба, О. Лозова, Р. Скірко та інші) та особистісно-орієнтованого (І. Бех) підходів. Відповідно першого у ролі бажаних результатів професійної підготовки майбутніх фахівців розглядаються ключові компетентності, які трактуються як новий, обумовлений ринковими відносинами, тип цілепокладання в освітній системі. Особистісно-орієнтований підхід передбачає толерантне ставлення до студентів як до рівноправних суб'єктів освітнього процесу та створення

сприятливих умов для формування та розвитку досвіду успішної реалізації професійних функцій та особистісних якостей майбутніх фахівців з урахуванням їх мотивів, здібностей, активності, інтелекту, індивідуально-психологічних та функціональних потреб. Йдеться про створення умов для вмотивованого набуття студентами професійно важливих знань, умінь і навичок, необхідних для реалізації себе в майбутній професії в умовах євроінтеграції;

Аналіз наукових розвідок у психології та педагогіці дозволяє констатувати, що біля витоків компетентнісного підходу стоять фундатори української педагогічної науки – В. Сухомлинський та А. Макаренко, які теоретично обґрунтували та експериментально підтвердили ідею поєднання процесу навчання з повсякденною практичною діяльністю, формування ціннісного ставлення до праці та розвиток соціальних навичок.

На сучасному етапі компетентнісний підхід вивчається науковцями як інноваційна ідея сучасної освіти. Аналіз наукової літератури засвідчує, що увага дослідників зосереджена не тільки на теоретико-методологічних засадах, але й на сутності його втілення у фахову підготовку майбутніх фахівців. Йдеться про наукові доробки О. Гулая, І. Драча, Ю. Бойчук, В. Лозової, О. Пометун, О. Савченко, в межах яких компетентнісний підхід розглядається дієвим засобом модернізації вищої освіти, в основі якого лежить спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток ключових (базових, основних) та предметних компетентностей особистості [1-4], які трактуються як складна система внутрішніх психічних станів і якостей, що лежать в основі теоретичної та практичної готовності майбутнього фахівця до успішного здійснення професійної діяльності.

Дослідженням професійної компетентностей психологів займаються Т. Здоровець, Т. Ільїна, С. Максименко, Р. Скірко та інші. До моделі професійної компетентності фахівця-психолога О. Кайріс включає універсальні професійні, поліфункціональні та функціональні компетенції. Якщо перші є бажаними для фахівців усіх спеціальностей, то другі включають особистісний блок (соціальна професійна спрямованість особистості), професійно важливі якості особистості студента (емпатія, толерантність, рефлексія, асертивність, самоконтроль), інтелектуальні та комунікативні здібності, професійне мислення та професійне спілкування. В мотиваційно-ціннісний блок поліфункціональних компетентностей входять загальнолюдські цінності,

альтруїстичні мотиви, сприйняття особистості як цінності, гуманістичні установки. Функціональні компетенції, на думку вченого, включають: діагностичну, коректувальну, розвивальну, просвітницьку, профілактичну, консультативну, науково-дослідну, експертну компетенції, в кожній з яких є: когнітивний (професійні знання) та діяльнісний (професійні уміння, навички та досвід) блоки [3, 86-87].

Узагальнюючи наукові розвідки, можна констатувати, що професійна компетентність психолога виступає інтегральною характеристикою, яка дозволяє судити про рівень підготовленості студента до майбутньої професії та здатності його успішно виконувати посадові обов'язки. В межах компетентнісного підходу в основу досліджень моделі професійної компетентності майбутнього психолога покладено модель особистості психолога, розроблену Н. Чепелевою та Н. Пов'якель [5], системоутворюючим компонентом якої є мотиваційно-цільова підструктура, складовими якої є позитивна мотивація до професійної діяльності психолога, до надання ним психологічної допомоги, прийняття себе та навколишніх. Система знань про себе та навколишніх, «Я-концепція» майбутнього фахівця та особливості його пізнавальної сфери лежать в основі когнітивної підструктури моделі практичного психолога. Операційно-технологічна підструктура моделі включає сформовану компетентність особистості майбутнього психолога. Йдеться про систему професійно важливих умінь та навичок, які лежать в основі успішного виконання виробничих функцій та вирішення типових професійних задач. Важливою складовою моделі є комунікативно-рольова підструктура, що включає комунікативну компетентність (соціально-когнітивні та комунікативні вміння) та особистісні якості майбутнього фахівця (організаційні, акторські та ін.), що дозволяють ефективно вирішувати професійні завдання. Регулятивна підструктура моделі забезпечує толерантність майбутнього психолога до фрустрацій, високу працездатність та саморегуляцію, відсутність схильності до збудження та швидкого виснаження [3, 38-39].

Процес формування професійних компетентностей у майбутніх психологів відбувається під час фахової підготовки студентів засобами змісту освіти; під впливом методів проблемного та розвивального навчання; компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів; принципів науковості, системності, професійної спрямованості та інших. Як наслідок у майбутніх психологів спостерігається становлення

теоретичної та практичної готовності до успішного здійснення професійної діяльності.

Узагальнюючи викладений матеріал, можна констатувати, що впровадження компетентнісного підходу в систему вищої освіти в Україні є свідченням успішної модернізації системи освіти за рахунок зміщення акценту із знаннєвої парадигми освіти, що спрямована на накопичення студентами знань, умінь та навичок, до компетентнісної парадигми, в основі якої лежить здатність майбутнього фахівця успішно використовувати набуті знання в стандартних та нестандартних ситуаціях професійного спрямування. Компетентнісний підхід гарантує високий рівень та результативність підготовки майбутніх психологів та забезпечує їх спроможність відповідати новим запитам сьогодення.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в розробці соціальнопсихологічного тренінгу, спрямованого на формування професійних компетентностей у майбутніх психологів під час фахової підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти. *Педагогічні науки*. 2009. №4. С.45-51.
2. Драч І. І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти. *Проблеми освіти: наук. зб.* К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. 2008. Вип. 57. С. 44-48.
3. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів : моногр. / авт. кол.: під наук. ред. Лозової О. М. Вінниця: Віндрук, 2014. 184 с.
4. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компонентнісного підходу у українській освіті.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. К.: «К.І.С.», 2004. 112 с.
6. Чепелева Н. В. Теоретичне обґрунтування моделі особистості практичного психолога. *Психологія: збірник наукових праць*. Вип. 3. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 1998. С. 35-41.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ЛЮДЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РЕСУРС ГЕШТАЛЬТ-ТЕРАПІЇ

Кірячок Н. В., Атаманчук Н. М.

*Центр культури та розвитку «Горизонт»,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
natagestaltterapist@gmail.com, nina.atamanchuk@gmail.com*

Психологічна підтримка людей в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою, оскільки війни можуть призводити до серйозних травм та психологічного стресу військовослужбовців,